

Ernst Johann Friedrich Mantzel

Programma, Qvo Rector Academiae Rostochiensis, Ern. Joh. Frid. Mantzel, J.U.D. & Phil. Doct. ... Exhibens Iconologiam Passionalem, Ad Profectionem Hierosolymitanam, (Uti Non Ita Pridem Ad Bethlehemiticam) Ibidemqve Visendum Salvatorem Nostrum Jesum Chistum, ... Cives Academicos ... invitat ...

Rostochii: Typis Io. Iac. Adlei, [1730?]

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn100400480X>

Druck Freier Zugang

T. 512.

1730. Fasten.

~~M-1256. 206.~~

17. Feb. 1730.

PROGRAMMA,
QVO
RECTOR ACADEMIÆ ROSTOCHIENSIS,
ERN. JOH. FRID. MANTZEL,
J. U. & Phil. Doct. ac Moral. Prof. Ord.
EXHIBENS

ICONOLOGIAM PAS-
SIONALEM,
AD PROFECTIONEM HIEROSO-
LYMITANAM,

(UTI NON ITA PRIDEM AD BETHLEHEMITICAM)
IBIDEMQUE VISENDUM SALVATOREM NOSTRUM

JESUM CHRISTUM

Ut peccata Mundi lueret,
In pegmate funestissimo patientem,
Et nobis Evangelistarum penicillo graphi
ante oculos mentis constitutum,

CIVES ACADEMICOS ROSETI
NOSTRI
HONORATISSIMOS

Officiofissime invitat,
Atque præcipue hac, & futuris hebdomadibus
Christiano luctui dicatis,
Invisa **DEO BACCHANALIA** vivere,
Studiofè diffvadet.

R O S T O C H I I,
Typis IO. IAC. ADLEI, SEREN. PRINC. & ACAD. Typograph

M. 1256 206

ASPICE MORTALIS! PRO
TE DATUR HOSTIA
TALIS.

MAximè memorabilis est inscriptio statuae, Sennacheribo, Assyriorum Regi, si Herodoto fides habenda, decretæ, & in perpetuam, rei recordationem erectæ: ὅς ἐμὲ ὀρέων εὐσεβῆς ἔστω; *In me intuens pius esto.* Historiam hujus impii Thraſonis ingenti clade & strage octodecim & dimidia myriadam sui exercitus, ab Angelo Domini affecti, ac à filiis suis detestandum parricidium perpessi, in sacris paginis, fallere nesciis, uberius fusiusque descriptam legimus; uti vero Poetis & Historicis ethnicis in more positum est, acta biblica, de quibus quasi per nubem ipsis aliquid innotuit, suis pigmentis atque figmentis pro lubitu transformare, sic etiam modo dictus Auctor rerum à Sennacheribo gestarum **tragi**

tragicum exitum specioso commento involvit, tradens: Ipso Ægyptum copiis suis quasi inundante, precibus Sethonis cujusdam, utpote vel Regis vel sacerdotis effectum esse, ut innumera murium multitudo pharetras, clypeos arcusque hujus Assyriaci exercitus corroderet, adeo, ut idem fœdissima fuga sibi consulere coactus sit. In cujus expeditionis tam exitiosæ nunquam intermorituram memoriam in fano Mulciberis erectam fuisse statuam, hieroglyphice murem manu tenentem, cum lemmate jam jam indicato: *In me intuens pius esto.* Faceffant fabulæ, meliora ex Scriptura S. edoctus *Janus Jac. Boissardus in Teatro vitæ humanæ* rei veritatem comto versu in compendio quasi demonstrat:

- - blasphemo provocat ore DEum, (Rabsake)
 Angelus infesto turmas ulciscitur ense,
 Natorumque cadis Sennacheribe manu.

Corruit dudum, si unquam exstitit, hæc statua; Nobis interim non displiceat apposite excogitatum epigramma: *In me intuens pius esto.* Altioris vero indaginis erit, id ipsum, tanquam aptissime & longe potiore Jure in Salvatorem nostrum dulcissimum quadrans, imagini ejusdem adscribere. Celebratur effigies Dominum, ut ferunt, verè repræsentans à Luca vel Evangelista, vel Medico, aut forte alio, summa accuratione expressa, qua nihil pictius esse dicitur, quam ut exemplar summe venerabilis archetypi Roma sibi vendicat, quod defendendum *Carolo Stengelio*, Jesuitæ de vera effigie JESU Christi scribenti, vel *Josepho Maria Sorefino* Presbytero Romano de imagine sanctissimi Servatoris in basilica sancta Apostolorum Petri & Pauli Lateranensi custodita, commentanti, committimus. O-

stendunt passim sudarium Veronicæ Christo sub crucis onere fatigato oblatum, cui is sanctissimam suam faciem impressisse perhibetur, quæ uti *vera icon*, sed tamen ubique sibi non constans, forte sanctulæ imaginariæ nomen fecit. Admirantur nimium creduli *εξ οφθαλμίσματος* Redemptoris nostri, ab ipso linteo inditum, de quo tradunt: Pictorem Edeffenum à Rege Abgaro missum, oculis fulgore summe venerandæ faciei Dominicæ præstrictis, à cœpto pingendi destitisse, eamque Abgaro donatam, ac postmodum Constantinopolin translata esse, de quo sibi mirè gratulantur; Quod tamen commentum jam pridem nostri Theologi, inter quos est noster *Dorfscheus*, plus satis exploserunt. In maxima existimatione est istiusmodi fabellarum amantissimis vultus Christi in sindone ac peplis sepulchralibus residuus, quem saltem quatuor locis venerantur. Perplacet Legendæ aureæ (plumbeæ potius) pseud-Athanasianæ, historiolas magni facientibus, relatio de figura Christi cælato opere, non divini, ut Poeta canit, Alcimedontis, sed Nicodemi, nocturni hospitis manu sculpta; Cui tamen, & aliis ejusmodi *Fechrius* noster, vah quantum nomen, in *Noctibus suis Christianis*, omnem fidem derogat. Addat, qui volet, *Jo. Calvini Brod = Korb der heiligen Römischen Reliquien*. Ostendant & ostentent alii passim pro veris Characteribus faciei Dominicæ simplicibus commendatas effigiones, quas longo ordine à celebratissimo Critico *Jo. Reiskio* recensitas & examinatas accepimus; Nobis vero non adè obtusa pectora gestantur, ut ipsas pro authenticis & legitimis agnoscamus; Sed fac, & esto, has imagines, tanquam fragmenta antiquitatis verè tales esse, quales laudantur, ut ut laboret annali-
um

um fides; tamen si copia istas videndi daretur, hic tantum fructus inde redundaret, ut omni religioso, vel idololatratico potius, cultu remoto, ne instar serpentis ænei in deastrum abeant, dictam epigraphen *In me intuens pius esto*, reminiscentes, incitamentum pietatis inde caperemus. Par ratio hodieque innumeris chiliadum myriadibus ubivis obviarum, quas sculptas, pictas, fusas, cælatas, acupictas, in nummis signatas, cereas, telis intextas, vitris inustas, vel alias affabre factas cernimus, iconum Redemptoris nostri, maxime ejusdem in cruce pendentis. Attamen semper in mente hæreat dictum lemma, licet non additum. Interim non moramur aniles & ad colos relegandas fabulas de effigie Salvatoris, loquente, peccata condonante, vulnerata & sanguinem profundente, se ulciscente, aures suas obturante, virginis cujusdam lachrymas suscipiente, quas, & cæteras ejusdem furfuris, ab *Hier. Rauschero* peculiari opera exhibitatas, me aliquando vidisse, ni memoria quoad Rauscheri nomen fallit, quod mihi æquus condonabit censor, recordor.

Cæterum abominamur Iconoclastarum, ut Carolstadii aliorumque intempestivum furorem, talia *μνηματῶν* Iconum nobis invidentium, & à templis domibusque arcentium, cum ista medio tutissimi euntes, ad doctrinæ traditionem, nec non ad memoriæ subsidium, cæteris paribus, citra jacturam conscientiæ, pro varietate historiarum, tanquam jucunda & tristia, non vero idola, asservare queamus.

Verum enim vero quorsum abripior? Quid immoror istis quæ ante oculos corporis obversantur? Admiremur potius lineas, Apellis artem longe superantes, ab Apostolo (Gal. III. 1.) Spiritu Sancto penicillum dirigen-

rigente, ductas, & ab Evangelistis præsertim in Historia truculentissimæ passionis Domini accurate descriptas, quas pia mente ac sincera fide contemplari datur. En tabulam in pluteo. In Technophylaciis Magnatum naturæ artisque præstantia opera, eadem videnti cupidis, inter alia monstrari solent pictorum & sculptorum artificia. Quid si cum græcis *Joh. XII, 21.* Jesum videre averemus, in patens conclave iconoglyphicum scripturæ sacræ intromitteremur; Benigna vox est: Venite & videte. Non est ut ipsum videnti studio cum Zachæo sycomorum conscendamus; Ecce hic (in effigie) rupem ex quo excisi, & os putei, unde effossi sumus: *Iesaias pinxit.* Pedem promoventes oculis usurpate antitypum serpentis ænei: *Christus ipse artifex effinxit.* Lustrate agnum, tollentem peccata mundi, *Johannes Baptista auctor est.* Aspiciate bonum pastorem. *Ipsius pastoris opus est.* Cernite verbum hypostaticum in gloria Taboritica: *Schema est Evangelistarum, Johannes ex ipsorum numero sculpsit in tabula ære perenniore Cap. I, 14.* Intueamini suspiciendo Autorem & finem fidei: *Paulus adumbravit.* Eja, videte sanctissimorum Magistrorum longo ordine dispositas artis ingeniosæ tabulas, graphen historiarum Salvatoris ad vivum, ut ajunt, commonstrantes. Ut vero in ipsam rem quasi præsentem ducamur, ac historiam historiarum, uti pii Majores actus passionis Christi Mediatoris nostri nuncupaverunt, à sanctis DEI viris, optimis in hac arte Magistris, vivis coloribus depictam, accuratius contemplemur: Superest, ut ad erectum pegasus properemus, *Gethsemanense* scilicet *Prætorium & Golgothæum.* Recolitis dubio procul vobiscum, *O. O. Civis Honoratissimi,* vos ante bimestre
spati-

spatium à me in Genethliis infantis DEI-Hominis ad iter Bethlehemiticum invitatos esse; Bene cessit ipso annuente propositum. Sine ullo dispendio, fastidio & periculo idem absolvimus. Oculos animi aspectu jucundissimo pavimus. Iteremus sanctissimo studio profectiōnem Hyerofolymitanam, eamus ad ejusdem societatem acciti. Regina Auftri, Salomonem videndi desiderio accensa, e regione alio sole calente eodem perrexit. Magos orientales, potiorem Salomonem visendi studio ardentēs, e longinqvo istorsum allectos scimus. Quid impedit, qvin & nos, etsi domi commorantes, passibus rapidis illuc feramur? Sursum corda! hodegi præeuntis hodierna vox est: Ecce, ascendimus Hierosolymas! Eamus Thoma hortante, ut cum ipso moriamur. Pergamus ad montem myrrhæ & collem thuris. Confluite. adeste animis, panditur theatrum iconographicum; sed acerbum ac flebile sistitur spectaculum cujus tessera est: ECCE HOMO. Offerent se nostro obtutui schemata quinque luctuosissimorum actuum summe venerandæ passionis sospitatoris nostri, cum ejusdem proprogramme: *In me intuens pius esto.* Hos cana antiqvitas brevi mnemonico versu expressit: *Hortus, Pontifices, Pilatus, Cruxque, Sepulchrum.* Ecce in primo & quidem Gethsemanensi pegmate, *IESUM contristatum, humi stratum, cruentatum, captivatum.* Non obiter aspiciendus erit intimum anxii cordis mœrorem prodens miserandus orantis Salvatoris, ut coccinei vermiculi, in terra volutati, Angelique corroborantis indigi, vultus. Neque per transennam intueamur thrombos & concreti sanguinis grumos, in terribili animæ ipsius agone, e corpore, frigido horrore membra qvatiēte, expressos, & decidendo humum

mum largo flumine humectantes. En scelestiprodi-
toris osculum nefarium, ut nequitiæ symbolum, quo
ductus nebulonum manipulus innocentem DEI agnum
truculentissime abripuit. In sequenti tabula offende-
mus *JESUM* in Prætorio synedrii *accusatum, conspurca-
rum, obvelatum, verberatum, condemnatum, vi ligatum*. Li-
bycæ lænæ, aut tigridis feritatem induisse eundem
putarem, qui hæc nisi tremebundus conspiceret. Vi-
dendum se præbebit, contra quem ut blasphemum &
seditionis criminisqve læsæ Majestatis imo perduellio-
nis infimulatum, accusatio instituta, adhibitis menda-
cissimis blateronibus falsum testimonium deponenti-
bus, ut fumum venderent & Thersites fuco niteret.
En! forma inter hominum filios speciosissimus, imo
ipsa munditia, sputi & mucii turpitudine fœdatur, adeò
ut oculi conspectum miserabilem horreant. Sol justiti-
æ, omnes & omnia illuminans, spurcissimo velami-
ne obnuptus, eclipsin patitur; Ferreo sceptro inimicos
suos qvatiens, vah! alapas colaphosque, sic ut deinde
cannæ verbera, misellus sceptriter patiens excipit. Iu-
dicis Israelis maxillæ hostiliter feriuntur, Princeps vi-
tæ vita indignus censetur; Liberator funibus constrin-
gitur; Sed alia scena adaperietur: Ecce *JESUM* in au-
la Herodis & Pilati prætorio, ibi *subsannatum & candi-
datum, hîc purpuratum* (sic enim Amicum nostrum, etsi
id non intendentes, candidum & rubicundum stiterunt)
coronatum, flagellatum. In conspectum nostrum venient
scurræ sannis posticis Dominum illudentes; Detestan-
dum sane spectaculum! Sic ipsa sapientia in terris ut
φιλάνθρωπος ludens, sceleratè & injuriose per lusum & jo-
cum tractata. Sic Rex Regum, non diademate lemni-
scato vel adamante multo fulgente ornatus, sed corona

na

na spinea, cuspidibus sanctissimum caput pungentibus dedecoratus, regali sceptro in scirpeum mutato. Egre diamini proinde, ad videndum Regem Salomonem in corona. Adeste visum effigiem inter miserrimos miserrimi. Sed quid de flagellatione? Attoniti stabimus, mirabimurque, unquam artificis manum hanc historiam, quin opus imperfectum permanserit, effingere valuisse. Quis Dominum dominantium nudum columnæ, ut plurimorum sententia fert, alligatum; Quis admotas Romano more virgas, vel, uti aliis placet, scuticas, cum flagris plumbatis & scorpiis: Quis rabidos milites furioso nisu ac magna vi brachia tollentes: Quis vibices in corpore Dei-Hominis: Quis sanguinem intermanantem, capillosque cruore concretos, accuratè sine animi stupore intueri, nedum in imagine proponere, quiret? Abhorret natura, tremunt artus & animus deliquium patitur. Lege Divina cautum erat, ut flagriones Judæi pluribus quam quadraginta ictibus non cæderentur, hinc flagellis trifidis tredecies verberabantur, una minorum plagarum intermissa, de qua pœna ab iisdem quater tolerata, Paulus admodum gloriatur. Sed quis numerum ictuum Christo inflictorum inibit; Hinc ipse Pilatus hujus sic lacerati Servatoris miseratus, eundem populo frementi & ringenti videndum ostendit, addito epiphonemate: ECCE HOMO! At plus ultra: Pergendum est ad aliud pulpitum, scilicet Golgothæum. *Ecce Jesum cruci datum, ac in ea vulneratum, atque sæde trucidatum.* Ad rabiem furentis plebis ad rugitus, mugitus & latratus Pilatus tandem decernit, ut innocentissimum ac nullius doli reum cruci, utpote contumeliosissimo supplicio addiceret, edita sententia: *I licitor, summove, despolia*

B

spolia

spolia (expedi virgas, jam præcesserat) *colliga manus, caput obnubito, arbore infelici suspendito.* Hinc sese nobis offeret sanctissimus DEI Filius, crucem suam more furciferorum gestans, sub eaque fatiscens. Hinc apparebit porrò eidem affixi manibus pedibusque transfossis, imò latere aperto, in medio latronum pendentis, tristissima imago. Hanc lustrantes in memoriam revocabimus flexanimam Livianam Horatii senioris, pro filio, patriæ liberatore, suspendendo, orationem: *Hunc cine, quem modo decoratum ovantemque victoria incedentem vidistis, Quirites, eum sub furca vinctum inter verbera & cruciatus videre potestis? Quod vix Albanorum oculi tam deforme spectaculum ferre possent. I licitor, colliga manus, quæ paulò ante armatæ Populo Romano imperium pepererunt. I, caput obnube Liberatoris urbis hujus, Arbore infelici suspende, verbera vel intra pomoerium, modo inter illa pila & spolia hostium, vel extra pomoerium, modo intra sepulchra Curiatorum.* Hanc optimè, observato comparationis tertio, in Liberatorem nostrum quadrare censeo. Proh scelus, væ immanissimæ diritati! Tullia, carpentum super parentis Romanorum Regis occisi corpus, renitente quadriga, agitantis, feritas. Percussorum Julium Cæsarem interimentium truculentissimum facinus. Neronis in matrem commissa tyrannis, & si quæ alia effrenatæ malitiæ exempla annalium paginas complent. Sed quid ipsis indignamur, eosque solos culpamus, nostri immemores: Et nos ipsum affiximus. Peccata singulorum, vincula, flagra, spinæ, elavi sunt, quibus ipse vinctus, cæsus, punctus & crucifixus est. Nec tandem deerit in Theatro Golgothæo tam lugubri tristissima imago Christi in crucis ara demortui, inque sepulchrum delati, cum inscriptione: *Ecce Jesum tumula-*

tumulatum. Sic stupebimus DEI-Filium, vitam nostram mortuam, videbimus caput sanctissimum in humerum inclinatum, lumina clausa, genas docolores, totum corpus flaccidum, hiulca vulnera lento cruore rubentia, Occupabit animos horror sub aspectum tam miserabilem. Interim mirabimur Nicodemi & Josephi, vespillonum & pollinctorum, hoc charissimum & divinissimum corpus in tumbam inferentium laudabilem solertiam, Nec minus gaudebimus peccata nostra cum ipso esse consulpata, & sepulchra Christianorum per ipsius humatione consecrata.

Hac sunt HONORATISSIMI ACADEMIÆ NOSTRÆ CONSORTES, quibus vos volui, ad profecti-
onem Hierosolymitanam hac hebdomade & per instans
qvadragesimale tempus rite suscipiendum invitans at-
que continuatione impiæ meditationis sacratissimæ passi-
onis dominicæ sedulo commendans. Cæterum officii
ratio postulat, ut, quemadmodum hoc ipso sabbatho
quotannis mos est, brevem parænesin addam, quo his
probe pensitatis, sobrietati opera detur, & in primis
ad Coronam nostram, Florem Academicum, & spem
patriæ cujusvis, hæc mea præsens dirigitur scriptio,
ne, ut titulus habet, DEO invisa Bacchanalia vivant. In-
digna sunt illa homini Christiano, Gentilismum sapi-
unt. Quid sibi vellet dolente capite luxuriari! Romæ
a Romanis, licet ethnicis, abolita, & ab ipsis Scythis
improbata (*vid. Camerar Hor. subcis. L. I, c. 58.*) jam pri-
dem fuit turpis consvetudo sic Baccho litandi: Quidni
Christo addictos deceret foedissimo & summe detestabi-
li imo diabolico comeffandi vitio nuncium remittere,
maxime cum Spiritus S. helluones & ingluviei vacan-
tes cœlesti regno arceat. Quæ hujus asotix gloria? De-
decus.

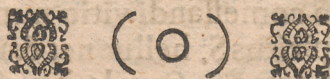
decus. Qualis fructus? dispendium sanitatis. Quanta commoda? Conscientiæ cauteriatæ stigmata. Expectamini vos Theologiæ studiosi, ut suo tempore Doctores acroamaticæ cathedræ, Præcones ecclesiarum, phosphori Scholarum. Expectant vos Astrææ cultores Magnatum Collegia, Dicasteriorum sellæ curules, Academicarum suprema subsellia, aliorumque officiorum decora. Expectant vos Avicennæ Filios, quadrigis ferendos, Aulæ, Urbes, Provinciæ, ut oracula sanitatis, cujus ingurgitari hostis est. Expectant Vos veræ philosophiæ deditos, Scholarum Regiarum Gymnasiorumque pulpita. In glorium & infra vestram futuram dignitatem esset, olim culpæ præteritorum argui. Attendite potius nobiscum amiciæ voci de cruce nobis perorantis Salvatoris: *In me intuens pius esto. Aspice qui transis, quia tu mihi causa doloris. Aspice Mortalis, pro te datur hostia talis. Placeat coronidis loco ex Lactantii Carmine de Passione Domini, ipsum sic nobis loquentem sistere.*

*Quis quis ades, medique subis in limina templi.
Siste parum, insonemque, tuo crimine passum
Respice me, me conde animo, me in pectore serua.
Hic data lux terris, hic alma salutis imago.
Hic tibi sum requies, via recta, redemptio vera.
Vexillum DEI, signum & memorabile fari.*

P. P. SUB SIGILLO RECTORATUS

ipſa Dominica Quinquagesimæ, die 19 Febr.

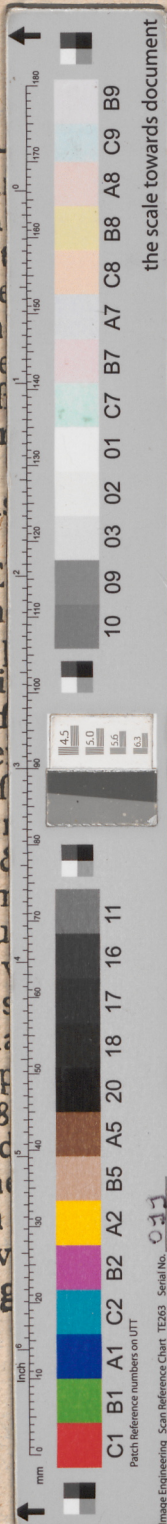
Anni Christiani MDCCXXX

tumulatum. Sic stupebimus DEI-Filium, vitam mortuam, videbimus caput sanctissimum inclinatum, lumina clausa, genas do colores, pus flaccidum, hiulca vulnera lento cruore Occupabit animos horror sub aspectum tamen Interim mirabimur Nicodemi & Josephi, veterum & pollinctorum, hoc charissimum & divinissimum in tumbam inferentium laudabilem solent minus gaudebimus peccata nostra cum ipsa pulsa, & sepulchra Christianorum per ipsius ne consecrata.

Hac sunt HONORATISSIMI ACADEMIAE STRÆ CONSORTES, quibus vos volui, a vobis onem Hierosolymitanam hac hebdomade & quadragesimale tempus rite suscipiendum in quoque continuatione pietatis meditationis sacratiois dominicæ sedulo commendans. Cætera ratio postulat, ut, quemadmodum hoc ipsum quotannis mos est, brevem parænesin addam probe pensatis, sobrietati opera detur, & ad Coronam nostram, Florem Academicum patriæ cujusvis, hæc mea præsens dirigitur, ne, ut titulus habet, DEO invisâ Bachanalia digna sunt illa homini Christiano, Gentilibus sunt. Quid sibi vellet dolente capite luxuria a Romanis, licet ethnicis, abolita, & ab ipsa improbata (vid. Camerar. Hor. subcis. L. I, c. 58) dem fuit turpis consuetudo sic Baccho litantibus Christo addictos deceret fœdissimo & summo li imo diabolico comessandi vitio nuncium maxime cum Spiritu S. helluones & ingluvies cœlesti regno arceat. Quæ hujus afortiæ g

B 2

the scale towards document